

Nr 64.

Av herr **Johansson** i Bro, *angående förbilligande på landsbygden av elektrisk energi från statens kraftverk.*

Det ekonomiskt ytterst betryckta läge, vari vårt lantbruk sedan en längre tid tillbaka befinner sig, har alltmera försvårats. Effektiva åtgärder för jordbruksnäringens stödjande erkännas numera allmänt vara ofrånkomligen nödvändiga. Men tiderna äro så allvarstygda, att det ej längre är möjligt att avvakta resultaten av vidlyftiga och tidskrävande utredningar i sådana fall, där en omedelbar hjälp kan lämnas genom i öppen dag liggande åtgärder.

Så är förhållandet med den för jordbruket så betydelsefulla landsbygds-elektrifieringen. Sedan ett tiotal år tillbaka ha här i riksdagen och på andra vägar framförts upprepade krav på att staten skulle vidtaga åtgärder för att åstadkomma en effektiv sänkning av de under kristiden onormalt uppskruvade prisen för elektrisk kraft. Den direkta statsåtgärd, som därvid ifrågasatts, har varit en verklig betydande reduktion av de kraftpris, som staten såsom företagare själv tillämpat. Hade så skett på ett tidigare stadium, så hade säkerligen ett stort antal elektriska distributionsföreningar, som nu föra en förtvivlad kamp för att undvika ekonomiskt sammanbrott, varit räddade. Vidare hade statens taxepolitik sannolikt blivit normgivande för de enskilda kraft-distributörerna och landet i allmänhet nu kunnat åtnjuta betydligt lägre kraft-avgifter än vad som nu är fallet.

Vattenstyrelsens kraftpris, som under krigsåren var c:a 13½ öre per kilowattimme, har visserligen så småningom reducerats så att det enligt styrelsens egna uppgifter i medeltal var:

År 1923—1925	12,1	öre per kilowattimme
» 1926	10,2	» » »
» 1927	9,5	» » »
» 1928	8,8	» » »
» 1929	8,3	» » »
» 1930	7,75	» » »

Förestående, så småningom medgivna reduktion av kraftpriset kan möjligen förefalla en landsbygds-elektrifieringen utomstående iakttagare väsentlig, men man får vid bedömandet av det nuvarande prisläget på kraften ej bortse från följande två betydelsefulla förhållanden.

1:o. Då landsbygdselektrifieringen i stort sett genomfördes, var den svenska kronan värd endast ungefär en tredjedel så mycket som nu. Ett kraftpris på $13\frac{1}{2}$ öre kilowattimme då motsvarar således $4\frac{1}{2}$ öre nu.

2:o. Det av vattenfallsstyrelsen uppgivna kraftpriset, 7.75 öre per kilowattimme år 1930, är ett *medelpris*. Enligt vad jag erfarit genom officiellt meddelade uppgifter varierar emellertid detta kraftpris mellan ungefär $6\frac{1}{2}$ och 13 öre per kilowattimme.

Med till visshet gränsande sannolikhet kan man därför påstå, att icke någon av vattenfallsstyrelsens landsbygdsabonnenter erhållit sådan reduktion av kraftprisen, att prisreduktionen motsvarar penningvärdets stegring under samma tidsperiod. Ett antal dylika föreningar ha knappast erhållit någon nämnvärd reduktion, och för en stor del är den medgivna reduktionen på intet sätt av sådan omfattning, att den kan anses vara tillfredsställande, ett sakförhållande, som ger sig tydligt tillkänna överallt utom i vattenfallsstyrelsens egna utlåtanden. De förenämnda två kategorier föreningar, som stå inför utsikten av ekonomiskt sammanbrott, kräva ej enbart reducering utan även reglering av statens kraftavgifter.

Riksdagen har vid två olika tillfällen funnit anledning begära, att Kungl. Maj:t måtte låta undersöka vattenfallsstyrelsens taxepolitik.

Den i februari 1924 tillsatta kommittén lämnade efter ungefär ett års utredningar ett utlåtande, som från skilda håll betecknades såsom ett försvar för vattenfallsstyrelsen. Den ännu arbetande kommitté, som under landshövding Beskows ordförandeskap tillsattes i juli 1930, erhöi enligt dagspressens uppfattning såsom direktiv: reducering och reglering.

Nu kan man väl knappast förutsätta att denna kommitté, sedan den slutfört sitt uppdrag, kan komma till annan uppfattning än att kraftprisen böra reduceras i samma mån som kronans värde ökats, d. v. s. enligt förestående till omkring $4\frac{1}{2}$ öre per kilowattimme. Vidare måste man väl förutsätta, att samma pris bör gälla för alla, oberoende av om de äro stora eller små.

Som inledningsvis anförts, äro emellertid förhållandena för lantbruket så bekymmersamma, att det synes helt uteslutet att avvakta kommitténs utredning. Ett föregripande av denna torde emellertid ej kunna anses äga rum, om statens kraftavgifter för landsbygdselektrifieringen omedelbart nedsättas endast i den utsträckning, att de något överstiga det belopp, $4\frac{1}{2}$ öre per kilowattimme, som enligt vad ovan sagts bör motsvara det nuvarande penningvärdet. En lämplig avvägning av de maximala avgifter, som böra krävas av landsbygdsföreningarna, synes vara 5 öre per kilowattimme.

Nu anmärkes möjligen, såsom förut varit händelsen, att en sådan prisreduktion skulle innebära en ren subvention till jordbruket på bekostnad av övriga skattebetalare. Visserligen kan man icke erhålla en fullt riktig överblick över de olika kraftverkens räntabilitet efter år 1927, vilket förhållande här i riksdagen förut påtalats, men för år 1927 redovisas en avkastning av »det i medeltal disponerade kapitalet», c:a 44 miljoner kr., för Älvkarleby kraftverk av 8.86 %. Inkomsterna voro omkring 6.8 miljoner kr. och utgifterna c:a 2.9 miljoner kr., varför överskottet var ungefär 3.9 miljoner kr. Utveck-

lingen av kraftverkets rörelse har, enligt vad som förports, varit sådan, att överskottet därefter ej minskats trots den senare medgivna reduceringen av kraftavgifterna för landsbygdsföreningarna.

Om nu kraftavgifterna, enligt vad här begäres, omedelbart sänkas från i medeltal 7.75 till 5 öre per kilowattimme, så skulle överskottet på kraftverkets drift reduceras med 2.75 öre per kilowattimme för c:a 22 miljoner kilowattimmar eller från 3.9 till 3.2 miljoner kronor och motsvara ungefär 7.5 % på »det i medeltal disponerade kapitalet».

Ett dylikt resultat av kraftverkets drift motsäger helt och hållet varje påstående om subvention till landsbygden från skattebetalarnas sida. En avkastning av $7\frac{1}{2}$ % innebär tvärtom en indirekt beskattning.

I stort sett liknande torde förhållandena vara vid de övriga statliga kraftverk, från vilka jordbruket erhåller sin elektriska kraft.

Att under vattenfallsstyrelsens förvaltning lagts vissa för framtida allmänna behov inköpta vattenfall, vilka icke äro räntegivande, samt Trollhätte- och Södertälje kanalverk jämte den s. k. Fastighetsförvaltningen, vilka samtliga ej äro räntabla, torde rättvisligen ej utgöra anledning till att just landsbygdsbefolkningen i särskild grad skall bidra till förräntningen av nämnda förvärv. Dessa synas vara av mera allmän betydelse i vidare mening.

Jag anser sålunda, att priset per kilowattimme bör sänkas till 5 öre. I samband därmed torde det vara befogat att den fasta avgiften sänkes från nuvarande 2 kr. till 1 kr. per tariffenhet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamma åtgärder för att den elektriska energi, som distribueras från statens kraftverk, må tillhandahållas därför bildade sammanslutningar på landsbygden mot en kostnad, som ej överstiger 5 öre per kilowattimme, samt att den fasta avgiften sänkes till 1 krona per tariffenhet.

Stockholm den 19 januari 1932.

A. J. Johansson.